

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI DIREKTORINING LIDERLIK SIFATLARINI OSHIRISH HAMDA TA'LIMY FAOLIYATDA QO'LLASH

Fargona viloyati Quva tumani
16-son DMTT direktori
Axmadaliyeva Manzuraxon

Annatsiya: Ushbu maqolada Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarish va rejalashtirish bugungi kunning dolzarb vazifalardan sanaladi. Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida liderlik va boshqarishning yangi innovatsion usullari to'grisida fikrlar bildirilgan.

Аннотация: В данной статье управление и планирование организаций дошкольного образованиуа рассматриваетсуа как одна из актуальных задач современности. В статье высказываютсуа мнениуа о новых инновационных методах лидерства и управлениуа в дошкольных образовательных организациуах.

Annotation: In this article, management and planning of pre-school education organizations is considered one of the urgent tasks of today. The article expresses opinions on new innovative methods of leadership and management in preschool educational organizations.

Kalit so'zlar: rahbar, maktabgacha ta'lim tashkilotlari, boshqaruv, ta'lim tizimi, metodik boshqarish, innovatsion faoliyat, pedagogik jarayon.

Ключевые слова: лидер, дошкольные образовательные организаци, менеджмент, образовательнауа система, методическое руководство, инновационнауа деуательност, педагогический процесс.

Key words: leader, preschool educational organizations, management, educational system, methodical management, innovative activity, pedagogical process.

Bugungi kunda ta'lim tizimining har bir bo'g'inida samaradorlikni ta'minlash rahbar shaxsining liderlik salohiyati bilan chambarchas bog'liq. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim tashkilotlari (MTT) direktorining boshqaruv madaniyati, innovatsion fikrlashi, jamoani ilhomlantirish qobiliyati ta'lim-tarbiya jarayonining sifat ko'rsatkichlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, rahbarning liderlik fazilatlarini rivojlantirish bugungi ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Liderlik - bu guruhning alohida a'zolari xatti-harakatlarining psixologik xarakteristikasi, rahbarlik esa guruhdagi munosabatlarning ijtimoiy xarakteristikasi va birinchi navbatda boshqaruv va bo'ysunish rollarini taqsimlash nuqtai nazaridir. Liderlikdan farqli o'laroq, rahbarlik jamiyat tomonidan tartibga solinadigan huquqiy jarayon sifatida faoliyat yuritadi. Biroq, ushbu farqlarga qaramay, rahbar ham, lider ham tashkilot xodimlarini rag'batlantirish, ularni muayyan vazifalarni hal qilishga

yo‘naltirish, ushbu vazifalarni hal qilish vositalariga g‘amxo‘rlik qilish bilan bog‘liq bir xil turdagi muammolarni hal qilmoqda.

Rahbar - bu boshqalarning ishini boshqaradigan va uning natijalari uchun shaxsan javobgar bo‘lgan shaxs hisoblanadi. Yaxshi rahbar bajarilayotgan ishlarga tartib va izchillik bilan yondoshadi. U bo‘ysunuvchilar bilan o‘zaro munosabatlarini ko‘proq faktlar va belgilangan maqsadlar doirasida qo‘radi.

Lider - odamlarni ruhlantiradi va xodimlarda g‘ayrat uyg‘otadi, ularga kelajak haqidagi tasavvurlarini beradi va ularning yangi sharoitga moslashishiga, o‘zgarish bosqichidan o‘tishiga yordam beradi.

Liderlik sifatlarini rivojlantirish usullari

MTT direktorining liderlik kompetensiyalarini oshirish uchun quyidagi yo‘nalishlarda ishlash maqsadga muvofiq:

✚ **Kasbiy o‘sish va o‘zini rivojlantirish** – treninglar, seminarlar, onlayn kurslarda muntazam ishtirok etish.

✚ **Refleksiya va tahlil** – o‘z faoliyatini baholab, xatolardan to‘g‘ri xulosa chiqarish.

✚ **Mentorlik va tajriba almashish** – ilg‘or tajribaga ega rahbarlar bilan tajriba almashish tizimini yo‘lga qo‘yish.

✚ **Innovatsion boshqaruv** – raqamli texnologiyalar, monitoring tizimlari va pedagogik innovatsiyalarni joriy etish.

✚ **Motivatsion muhit yaratish** – jamoa a‘zolarini rag‘batlantirish va ularning ijodkorligini qo‘llab-quvvatlash.

Maktabgacha ta‘lim tizimida rahbar shaxsining liderlik fazilatlarini tashkilotning muvaffaqiyati va ta‘limiy faoliyat samaradorligining asosiy omillaridan biridir. Zamonaviy direktor nafaqat boshqaruvchi, balki jamoani ilhomlantiruvchi, innovatsiyalarni joriy etuvchi, bolalar tarbiyasi va rivojlanishiga bevosita ta‘sir ko‘rsatuvchi lider bo‘lishi zarur.

Shu o‘rinda yana bir karra rahbarlik mas‘uliyati haqida to‘xtalib o‘tishga to‘g‘ri keladi. Chunki bugun islohotning qay darajada amalga oshishi rahbarlarning dunyoqarashiga, halol va pok, tadbirkor va tashabbuskor bo‘lishiga bog‘liqdir.

Liderlik sifatlarini ta‘limiy faoliyatda qo‘llash

Direktorning liderlik fazilatlarini nafaqat boshqaruvda, balki ta‘lim-tarbiya jarayonining sifatini oshirishda ham muhim rol o‘ynaydi:

✚ **Pedagoglarni ilhomlantirish orqali** – o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini kuchaytirish va yangiliklarga ochiqqligini ta‘minlash.

✚ **Bolalarning rivojlanishiga e‘tibor qaratish orqali** – ta‘limiy faoliyat markazlarini samarali tashkil etish.

Hamkorlikni kengaytirish orqali – ota-onalar, mahalla va ta'lim muassasalari o'rtasida o'zaro hamkorlikni mustahkamlash.

Natijadorlik monitoringi orqali – pedagogik jarayonning sifatini tahlil qilish va takomillashtirish.

Rahbarlik – lavozim, mansab emas, avvalo, odamlarga xizmat qilish mas'uliyat ekanini barcha to'g'ri tushunib olmog'i zarur. Rahbar degani hammadan ko'proq ishlab, fuqarolar saodati va yurti ravnaqi uchun elib yuguradigan fidoiy inson bo'lishi kerak.

Ta'lim tashkilotlari direktorlarining kasbiy-pedagogik tayyorgarligi bu ularning ilmiy-nazariy, psixologik-pedagogik, ilmiymetodik tayyorgarligi, g'oyaviy-siyosiy va ma'naviy-axloqiy etukligidan iborat. Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikning tarkibiy qismlari bir-birini to'ldiradi, o'zaro uzviy ravishda shakllanib, rivojlanadi, rahbarning

mazkur tarkibiy qismlar bo'yicha egallagan bilim, ko'nikma va malakalari pedagogik faoliyatda qo'llaniladi. Shu sababli MTT direktorlarining ilmiy-metodik tayyorgarligi kasbiy-pedagogik tayyorgarlikning tarkibiy qismlari ichida asosiy o'rinni egallaydi. Amaldagi me'yoriy hujjatlarda belgilangan ta'lim sohasidagi davlat siyosatining tamoyillaridan kelib chiqqan holda ta'lim muassasalarida o'quv-tarbiya jarayonini tashkil etish va uni takomillashtirish hamda rahbarlik faoliyatini rivojlantirish asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Hozigi tez o'zgarayotgan bir davrda MTT boshqaruv kadrlari har tomonlama intellektual salohiyatli, o'z faoliyatiga jiddiy qaraydigan, har bir bajarayotgan vazifasiga ijodiy yondashadigan rahbar sifatida faoliyat olib borishini davrning o'zi taqozo etmoqda. Chunki, rahbarning teran tafakkuri va keng dunyoqarashi, zamon talabiga javob beradigan, pedagogika, psixologiya, boshqaruv ilmidan xabardorligi, ijodiy fazilat va xislatlarga, iymon-e'tiqodga, muomala madaniyatiga ega, ijtimoiy faol, tashkilotchi va tadbirkorligi u boshqarayotgan ta'lim tashkilotining kelgusidagi samarali faoliyatini belgilaydi.

Har qanday rahbar yangilik kiritishda– bu printsipial jihatdan yangi tarkibiy qismni yaratish va keyinchalik amalga oshirishdan boshqa narsa emas, buning natijasida atrof –muhitda sifatli o'zgarishlar ro'y beradi. Texnologiya, o'z navbatida, ma'lum bir biznesda, hunarmandchilikda yoki san'atda qo'llaniladigan turli xil texnikalar to'plamidir. Shunday qilib, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion texnologiyalar zamonaviy komponentlar va texnikalarni yaratishga qaratilgan bo'lib, ularning asosiy maqsadi o'quv jarayonini modernizatsiya qilishdir. Buning uchun bolalar bog'chasidagi pedagogik jamoalar boshqa maktabgacha ta'lim tashkilotlaridan farqli o'laroq, bolalarni tarbiyalash va intellektual rivojlantirishning eng yangi

modellarini ishlab chiqadilar. O'qituvchilar kasbiy faoliyatlarida uslubiy vositalar, usullardan foydalanadilar va qabul qilingan modelga to'la mos keladi. Kelajagimizni shakllantirish maktabgacha ta'lim tashkilotidan boshlanishi, aynan shu davrdagi bolalarni yaxshi bilimlar bilan ulg'aytira olishimiz bilan bog'liq ekan biz bu borada befarq bo'lolmaymiz. Maktabgacha ta'lim tashkilotiga hayotimizdagi eng ilg'or o'qituvchi, tarbiyachilarni joylashtirimiz va har bir ta'lim beruvchilarni tanlab talablarga javob bera oladigan kadrlarnigina olishimiz zarur. Shundagina biz bu sohada ilg'or natijalarga ega bo'lishimizga ishonaman. Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotlari tobora ko'proq foydalanilmoqda va ularni amalga oshirish natijasi o'n yildan ko'proq vaqt davomida paydo bo'ladi. Bugungi kunga qadar keng Vatanimizdagi bolalar bog'chalarida qo'llaniladigan yuzdan ortiq ta'lim texnologiyalari mavjud.

Rahbarlik qobiliyatlari

- **Strategik fikrlash:** Maktabgacha ta'lim muassasasi rivojlanish strategiyasini ishlab chiqish va uni amalga oshirishga qodir bo'lish.
- **Mas'uliyat va tashabbuskorlik:** O'z vazifalarini qat'iyat va javobgarlik bilan bajarish, yangi g'oyalarni ilgari surish.
- **Jamoani boshqarish:** Xodimlarni birlashtirish, motivatsiya qilish va ularning imkoniyatlarini to'liq ochib berish.

Xulosa qilib aytganda, Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorining liderlik sifatlarini rivojlantirish — bu nafaqat rahbarning shaxsiy muvaffaqiyati, balki butun jamoaning, hatto bolalarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan omildir. Lider direktor — bu o'z jamoasini ilhomlantira oladigan, yangiliklarga ochiq, mas'uliyatli va insonparvar shaxsdir. Shunday rahbarlar boshqaruvidagi tashkilotlarda ta'limiy faoliyat samaradorligi, bolalar rivojlanishi va ota-onalarning ishonchi yuqori bo'ladi. Moliyaviy boshqaruv, normativ-huquqiy hujjatlar bilan ishlash va byudjetni samarali taqsimlash kabi iqtisodiy bilimlar ham rahbarning muvaffaqiyatli faoliyati uchun muhim omillardandir. Shuningdek, rahbar xodimlar zamon talablariga mos holda o'zlarini rivojlantirish, doimiy ravishda yangi bilim va ko'nikmalarni egallashni maqsad qilgan bo'lishlari lozim. Yuqoridagilar asosida aytish mumkinki, zamonaviy rahbar — bu nafaqat boshqaruvchi, balki o'zgaras lider, pedagogik jarayonlar innovatori va jamoani birlashtiruvchi shaxsdir. Ularning sifatli boshqaruvi orqali maktabgacha ta'lim tizimi samaradorligi oshib, kelajak avlod tarbiyasida yuqori natijalarga erishish imkoniyati yaratiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 10 iyundagi PQ-5144-son qarori.
2. F.R.Qodirova, Sh.Q.Toshpo'latova, N.M.Kayumova, M.N.A'zamova Maktabgacha pedagogika T-“Ma'naviyat” 2018y.

3. Tretyakov P.I. "Maktabgacha ta'lim muassasasi: natijalarga ko'ra pedagogik jarayonni boshqarish", M., UTs "Perspektiva", 2010y.
4. Рахматуллаева, П. М., & Махамова, М. А. (2022). Yoshlar ta'lim sifatini oshirishda motivatsiyaning o'rni yoxud ulkan maqsadlar sari dastlabki qadam. Central Asian Research Journal
5. Karimova N.Q "Maktabgacha ta'lim muassalari boshqaruvining dolzarb muammolari"3-4B(2021)

